

Μάθημα 33ο

Ἡ ἀρχέγονη κατάσταση τοῦ Ἀδάμ (Γ')

Ἡ γυμνότητα τοῦ Ἀδάμ (Α')

Κυνεχίζουμε τό μάθημά μας ἀπό τήν προηγούμενη φορά, παιδιά, γιά νά δοῦμε ποιά ἦταν ἡ προπρωτική κατάσταση τοῦ Ἀδάμ μέσα στόν Παράδεισο, ὥστε νά ἔχουμε ἓνα μέτρο συγκρίσεως, ἀλλά καί ἓνα πρότυπο μιμήσεως, ἓνα ἀρχέτυπο. Βέβαια, ἐπειδή δέν γνωρίζουμε πολλά πράγματα γιά τόν Ἀδάμ, ὅπως λέγαμε τήν περασμένη φορά, καί εἶναι πολύ δύσκολο νά ἔχουμε τήν εἰκόνα τῆς προπρωτικῆς του καταστάσεως, τό κλειδί νά κατανοήσουμε τόν ἀρχαῖο Ἀδάμ, κατά τόν ἅγιο Εἰρηναῖο, ἐπίσκοπο Λυῶνος, εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Ὁ Ἰησοῦς Χριστός λοιπόν ἀποτελεῖ τήν κλεῖδα, τό κλειδί κατανοήσεως τοῦ Ἀδάμ.

Ὡστόσο, ὑπάρχουν στοιχεῖα, πού εἶναι ἤδη καταχωρημένα μέσα στήν Ἁγία Γραφή, γιά τό πρόσωπο τοῦ Ἀδάμ, γιά τήν ἀρχέγονη κατάστασή του.

Ὁ Ἀδάμ ἦταν προφήτης. Καί τό προφητικό χάρισμα ἀναμφισβήτητα δίνεται σ' ἐκείνους πού ἔχουν τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. Ἄρα εἶχε τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. Καί μάλιστα ἦταν προφήτης τόσο τοῦ παρελθόντος, ὅσο καί τοῦ μέλλοντος.

Ἦταν προφήτης τοῦ παρελθόντος, γιατί ὅταν εἶδε τήν Εὐά εἶπε: «*τοῦτο νῦν ὁσοῦν ἐκ τῶν ὁστέων μου καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός μου*»¹. Ἐνῶ ἡ δημιουργία τῆς Εὐας ἦταν μία πράξη πού συνέβη στό παρελθόν –δέν ἔχει σημασία τό ὅτι δέν συνέβη στό ἀπώτατο παρελθόν ἀλλά ἀπλῶς στό παρελθόν– δείχνει πώς εἶναι προφήτης τοῦ παρελθόντος, ἀφοῦ, βλέποντάς την, ἀποκαλύπτει ὅτι αὐτή κατάγεται ἀπό τόν ἑαυτό του. Ἀπό ποῦ μπορούσε νά τό ξέρει αὐτό ὁ Ἀδάμ, ὅτι ἡ Εὐά κατάγεται ἀπό ἐκεῖνον, ἐφόσον ὁ Θεός τόν ὑπέβαλε σέ ἔκσταση, ἕνα εἶδος ὑπνώσεως; Ἄρα λοιπόν προφητικῶ τῷ τρόπῳ ὁ Ἀδάμ εἶπε αὐτά πού εἶπε.

Ἀλλά εἶναι καί προφήτης τοῦ μέλλοντος, διότι ὅταν εἶδε τήν Εὐά εἶπε: «*ἐνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τόν πατέρα αὐτοῦ καὶ τήν μητέρα καὶ προσκολληθήσεται τῇ ἰδίᾳ γυναικί, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν*»². Καί πράγματι, παιδιά, ἐκεῖνο τό ὁποῖο εἶπε ὁ Ἀδάμ μέ προφητική γλώσσα ἰσχύει μέχρι σήμερα· εἶναι λοιπόν προφήτης καί τοῦ μέλλοντος.

Ὁ Ἀδάμ, ἀκόμα, ἀφοῦ ἦταν καί προφήτης, εἶχε μία πληρότητα πνευματικῶν δυνάμεων, καί σέ τίποτα δέν ὑπολειπόταν· δηλαδή ἦταν πλήρης καί ὁλόκληρος ἄνθρωπος.

Αὐτό τό σημεῖο τό ὑπογραμμίζω, ὅτι ἦταν πλήρης καί ὁλόκληρος ἄνθρωπος. Ἀπό ποῦ τό ξέρουμε αὐτό; ἀπό μία φαινομενικῶς ἀσήμαντη πράξη πού συνέβη.

Ὁ Ἀδάμ ἦταν μόνος στόν Παράδεισο· δέν ὑπῆρχε κανεῖς ἄλλος. Καί ὅπως σᾶς ἔλεγα μιά περασμένη φο-

---

1. Γέν. 2, 23.

2. Γέν 2, 24.

ρά, οὔτε ζῶα ὑπῆρχαν στόν Παράδεισο, κατὰ τόν ἅγιο Ἰωάννη τόν Δαμασκηνό.³ Δέν ὑπῆρχαν ζῶα ἐκεῖ μέσα. Τά ζῶα ὁδηγήθηκαν ἀπό τόν Θεό στόν Παράδεισο γιά νά τά ὀνοματίσει ὁ Ἀδάμ.

Ὅταν δέ τά εἰσήγαγε ὁ Θεός στόν Παράδεισο τά ζῶα, αὐτά παρήλασαν, τρόπον τινά, μπροστά ἀπό τόν Ἀδάμ, κι ἐκεῖνος τά ἔβλεπε καί τούς ἔδινε ὀνόματα. Ἐσένα θά σέ λένε λιοντάρι. Ἐσένα θά σέ λένε τίγρη. Ἐσένα θά σέ λένε σκύλο, γάτα, ἄλογο... Ὅλα τά ζῶα πέρασαν ἀπό μπροστά του.

Αὐτό γιατί τό ἔκανε ὁ Θεός; Τό ἔκανε αὐτό –τό λέει ἡ Ἀγία Γραφή– γιά νά δεῖ ὁ Ἀδάμ ὅτι κανένα ζῶο ἀπ' ὅσα παρήλασαν μπροστά του δέν ἦταν ὅμοιο μέ αὐτόν. Ἐβλεπε τά ζῶα τό κάθε ἓνα νά μήν εἶναι μόνο του –δέν ἔβλεπε μόνο ἓνα λιοντάρι· ἔβλεπε περισσότερα λιοντάρια– κι ἔτσι ἔπρεπε νά ἀντιληφθεῖ ὅτι τό κάθε ζῶο στό γένος του ἀνῆκε σέ κάποιο πλῆθος. Ἀλλά ὁ Ἀδάμ ἦταν μόνος· δέν ὑπῆρχε κανείς πού νά τοῦ μοιάζει, κανένα ζῶο. Καί ἔτσι τοῦ γεννήθηκε μέσ στήν ψυχή ἡ ἐπιθυμία νά ἔχει ἓναν σύντροφο, μιά συντροφιά, μιά κοινωνία, πού νά εἶναι τῆς ἴδιας του κατασκευῆς, δηλαδή ἓναν ἄνθρωπο.

Εἶναι πολύ σοφό. Γενικά βλέπουμε, παιδιά, πώς ὅταν ὁ Θεός θέλει νά δώσει κάτι, γεννάει πρῶτα τήν ἐπιθυμία. Ὅπως καί ὅταν ἐπρόκειτο νά ἔλθει ὁ Χριστός, εἶχε δημιουργηθεῖ στήν ἀνθρωπότητα ἡ προσδοκία γι' Αὐτόν. Καί αὐτή ἡ προσδοκία δέν ὑπῆρχε μόνο στούς Ἑβραίους, ἀλλά ἦταν καί προσδοκία τῶν ἐθνῶν,

---

3. Βλ. *Μάθημα 30ό*, καί ἁγίου Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, *Περὶ Πα-
ραδείσου*, PG 94, 913AB.

ὅπως προφητεύει ὁ Ἰακώβ.⁴ Ἦταν προσδοκία ὅλων τῶν ἐθνῶν, ὥστε, ὅταν θά ἔφθανε τό Εὐαγγέλιο σ' αὐτούς, νά τό δεχθοῦν.⁵

Εἶναι κάτι πού βλέπουμε ὅτι ὁ Θεός μᾶς προπαρασκευάζει ψυχολογικά, θά λέγαμε, γιά ἐκεῖνο πού θέλει νά δώσει. Ποτέ δέν δίνει κάτι χωρίς μία ψυχολογική προπαρασκευή.

Ἔτσι, ὁ Ἀδάμ ψυχολογικά προπαρασκευάζεται. Συνειδητοποίησε: *Εἶμαι μόνος μου!*... Ἴσως μέχρι τότε δέν μπόρεσε νά συλλάβει τήν ἔννοια τοῦ *μόνος μου*, διότι δέν εἶχε καμμία εἰκόνα ἄλλου ἀνθρώπου. Αὐτό εἶναι τό κύριο σημεῖο στό γιατί ὁ Θεός παρήλασε τά ζῶα μπροστά στόν Ἀδάμ· ἔπρεπε νά ἀποκτήσει αὐτήν τήν ἐπίγνωση τῆς ἀπουσίας μιᾶς ἀνθρώπινης κοινωνίας.

Υπάρχει ὁμως καί ἓνα ἄλλο σημεῖο, πού μοιάζει ὅτι δέν εἶναι ἴσως σπουδαῖο, ἀλλά εἶναι ἐξαιρετικά σημαντικό· εἶναι τό ἐξῆς· ὅτι ὁ Ἀδάμ ἔδωσε ὀνόματα.

Θά μπορούσε ὁ Ἀδάμ, ὅταν περνοῦσαν τά ζῶα, ἀπλῶς νά τά βλέπει· τίποτε ἄλλο. Τί ἔννοια θά εἶχε τό νά δώσει ὀνόματα στά ζῶα; Καί ὁμως αὐτό ἔχει πάρα πολύ μεγάλη σημασία, γιατί δείχνει ὅτι γιά νά μπορεῖ κανεῖς, μία ὑπαρξη, ὁ ἀνθρώπος, νά δώσει ὀνόματα, σημαίνει ὅτι ἔχει τήν ἱκανότητα μιᾶς διανοητικῆς διαδικασίας.

4. Γέν. 49, 10.

5. Ὁ Θεός, διά τοῦ *σπερματικοῦ λόγου* Του (Ἰουστίνου, *Ἀπολογία Α'*, PG 6, 396B), εἰσέδνε στίς καρδιές τῶν καλοπροαίρετων ἀνθρώπων σέ ὅλο τόν κόσμο, προετοιμάζοντάς τους νά Τόν δεχθοῦν, ὅταν θά ἐρχόταν τό *πλήρωμα τοῦ χρόνου* (Γαλ. 4, 4). Βλ. Λεωνίδα Ἰ. Φιλιππίδη, *Ἡ παγκόσμιος προσδοκία Θεανθρώπου Λυτρωτοῦ*, ἔκδ. Πανελλήνια Ἑνωση Γονέων, Ἀθήναι 2003.

Μπορεῖ ἡ γάτα μου νά δώσει ὀνόματα; Μπορεῖ ὁ σκύλος μου νά δώσει ὀνόματα; Μπορεῖ ἡ ἀγγελάδα μου νά δώσει ὀνόματα; Ὁχι, γιατί εἶναι ἄλογα ζῶα. Ὁ ἄνθρωπος ὅμως δίνει ὀνόματα, γιατί ἔχει τή δυνατότητα τῆς λογικῆς καί μπορεῖ νά κάνει αὐτήν τή διανοητική διαδικασία.

Ξέρετε ὅτι τό ὄνομα βοηθάει στό νά μπορούμε νά συνεννοηθοῦμε. Λέμε *τραπέξι*, κι αὐτό σημαίνει ὅτι μιᾶμε γιά ἓνα ἀντικείμενο πού γνωρίζουμε ὅλοι· κι ἐνῶ τό τραπέξι μπορεῖ νά ἀπουσιάζει, νά μή τό βλέπουμε μπροστά μας, καταλαβαίνουμε γιά ποιό ἀντικείμενο μιᾶμε. Αὐτό σημαίνει ὅτι τό ὄνομα εἶναι μιά ἔννοια. Ἡ ἔννοια αὕτη, ὅταν προφερθεῖ ὡς λόγος καί φθάσει στήν ἀκοή τοῦ ἄλλου, στό μυαλό του, δημιουργεῖ τήν ἀντίστοιχη ἔννοια, μέ μία νοητική εἰκόνα. Αὕτη λοιπόν ἡ διαδικασία, τό νά περνῶ ἀπό τίς εἰκόνες στίς ἔννοιες καί ἀπό τίς ἔννοιες στίς εἰκόνες, εἶναι καθαρά μία διανοητική ἐργασία, πού μόνο ἓνας πλήρης, ἓνας λογικός νοῦς δύναται νά κάνει.

Συμπέρασμα: Ὁ Ἀδάμ ἦταν πλήρης ἄνθρωπος, μέ πλήρεις διανοητικές δυνατότητες καί ικανότητες! Ἄρα δέν ἐξελίχθηκε· δέν ἔχουμε δηλαδή ἓνα προϊόν ἐξελίξεως.⁶ Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἦταν ἐξαρχῆς μία ὑπαρξη ἐκατό τοῖς ἐκατό λογική!... Καί ὄχι μόνο λογική, ἀλλά καί ἀπό πλευρᾶς ἀνθρώπινης ποιότητος ὁ Ἀδάμ ἦταν ἀνώτερος ἀπό κάθε μεταγενέστερό του ἄνθρωπο· ἦταν καί προφήτης!

---

6. Γιά τήν θεωρία τῆς ἐξελίξεως, βλ. π. Ἀθανασίου Μυτιληναίου, *Ἡ Γένεσις, Χριστιανική Κοσμολογία καί Ἀνθρωπολογία, Τόμος Α΄, Μάθημα 11ο*, ἐκδ. Ἱ. Μ. Κομνηγίου, Στόμιον Λαρίσης 2017.

Μάλιστα, μετά την πτώση, κάθε απόγονός του είχε μία έκπτωση, μία αμαύρωση θά λέγαμε των δυνάμεών του. Όχι βέβαια πώς οι απόγονοι του Ἀδάμ ἔπαψαν νά εἶναι ἄνθρωποι· ὄχι! ἦταν ἄνθρωποι ἕκατό τοῖς ἕκατό! ἀλλά ὑπῆρξε μία μείωση, κατά κάποιον τρόπο, μία αμαύρωση αὐτῶν τῶν δυνατοτήτων, τῶν διανοητικῶν τους δυνάμεων.

Ὁ ἄνθρωπος κάποτε πέφτει σ' ἓναν βαρβαρισμό, σέ μία ἀγριότητα, καί γίνεται βάρβαρος, ἀπολίτιστος. Σήμερα ἔχουμε ἀπολίτιστους ἀνθρώπους, ἔχουμε φυλές ἀπολίτιστες. Ὡστόσο, αὐτοί εἶναι ἕκατό τοῖς ἕκατό ἄνθρωποι· ἕκατό τοῖς ἕκατό! Ἄν ὅμως πάρετε τά παιδιά αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων ἀπό τό περιβάλλον πού γεννήθηκαν καί τά ἐκπολίτισετε, θά ἀποδώσουν ὅπως καί οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, οἱ πολιτισμένοι· δέν τίθεται θέμα. Ἀλλά ἔχουν γενικά μιὰ κατάπτωση τῶν διανοητικῶν δυνάμεων, ἔνεκα μή καλλιεργείας· εἶναι πολύ φυσικό.

Ἐδῶ ἔρχομαι νά ἀπαντήσω στήν ἀπορία μιᾶς κοπέλας. Λέει: Ἐφόσον ἔχει ἀποδειχθεῖ πώς ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἐξελιχθεῖ ἀπό τήν ἀρχική του μορφή –Νεαντερτάλειος Ἄνθρωπος καί τά λοιπά– ἡ ὑπαρξη τοῦ Ἀδάμ σέ ποιο στάδιο τοποθετεῖται; Ὑπῆρξε πρίν ἀπό τά ἀνθρωπολογικά εὐρήματα πού ἔχουμε, ἢ μήπως ἐμφανίστηκε σέ κάποιο στάδιο ἐξελίξεως τοῦ ἀνθρώπου, δεδομένου ὅτι ἀρχαιότερα εὐρήματα μαρτυροῦν πώς ὁ ἄνθρωπος δέν μιλοῦσε;

Καταρχάς θά ἤθελα νά πῶ στήν καλή αὐτή κοπέλα πού ἔδωσε τήν ἀπορία τό ἐξῆς: ἢ πρέπει νά εἶναι καινούργια κοπέλα, νά ἦρθε μόλις τήν περασμένη φορὰ, ἢ μέχρι σήμερα νά μήν κατανόησε τίποτε ἀπό τά μαθήματα πού κάναμε. Τί θέλω νά πῶ μ' αὐτό;

Μά ἐδῶ μιλοῦμε γιά τόν Ἀδάμ, ὁ ὁποῖος εἶναι πλήρης καί τέλειος ἄνθρωπος. Καί παρουσιάζουμε τήν ἀρχέγονη, τήν ἀρχική του δηλαδή κατάσταση, πρὶν τήν πτώση, καί τήν προβάλλουμε γιά νά τή μιμηθοῦμε ἐμεῖς. Πῶς μπορούμε λοιπόν νά ρωτᾶμε σέ ποιο στάδιο τοποθετεῖται ὁ Ἀδάμ;... Ἔχουμε δηλαδή ἀνθρώπους καί πρό τοῦ Ἀδάμ; Ἀναμφισβήτητα ὄχι.

Ὅσο γι' αὐτά πού λέει ἐδῶ, ὅτι ἔχει ἀποδειχθεῖ πῶς ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἐξελιχθεῖ ἀπό τήν ἀρχική του μορφή καί ὅτι τά ἀρχαιότερα εὐρήματα πού ἔχουμε μαρτυροῦν πῶς ὁ ἄνθρωπος δέν μιλοῦσε, αὐτά εἶναι τά γνωστά παραμύθια τῆς Χαλιμάς!... Διότι, ἂν τό θέλετε, εἶναι θεωρίες, πού στήν τελευταία ἀνάλυση –λυποῦμαι πού τό λέω– πού τίς ὑποστηρίζουν καί τίς ὑποθάλλουν κάποιες, δυστυχῶς, πολιτικές σκοπιμότητες, ἡ κοσμοθεωριακές σκοπιμότητες. Ὅταν λέμε *κοσμοθεωριακή σκοπιμότητα*, ἐννοοῦμε, ἅς ποῦμε, τόν Ὑλισμό· εἶναι γνωστό.

Σᾶς τό ἔχω πεῖ καί μιά ἄλλη φορὰ παλαιότερα, ὅτι ὁ Δαρβῖνος, ὅταν διατύπωσε τή θεωρία τῆς ἐξελίξεως, δέν εἶχε καμμία πρόθεση ὁ ἴδιος νά παρουσιάσει ὅτι ὁ ἄνθρωπος κατάγεται ἀπό τά ζῶα. Αὐτό τό πράγμα δέν τό εἶπε ἄμεσα ὁ Δαρβῖνος. Παρατήρησε μόνο καί εἶπε ὅτι ὑπάρχει μία κλιμάκωση τῶν εἰδῶν τῶν ζῴων.⁷

---

7. Ὁ Δαρβῖνος, ὅπως παρατηρεῖ ὁ ἱστορικός τῆς ἐπιστήμης John Hedley Brooke, δέν ἀμφισβήτησε τήν ἰδέα τῆς δημιουργίας ὡς πρὸς τό γενικό δόγμα στό ὁποῖο ἀναφέρονται οἱ Χριστιανοί, λέγοντας ὅτι τό σύμπαν ὀφείλει τήν ὑπαρξή του καί τή συνέχισή του στόν Θεό, ἀλλά τήν πολύ στενότερη ἰδέα ὅτι κάθε εἶδος εἶχε δημιουργηθεῖ ξεχωριστά μέ κάποιο τρόπο, εἴτε ἀπό θεϊκή παρέμβαση εἴτε διαφορετικά.

Ἀλλά ἡ θεωρία του αὐτή, τόν περασμένο αἰώνα, ἔτυχε φοβερῆς καπηλεύσεως ἀπό τόν μεσουρανοῦντα τότε Ὑλισμό.⁸ Ὁ Ὑλισμός πῆρε τή θεωρία αὐτή καί τήν ἔκανε φλάμπουρο, γιά ν' ἀποδείξει, δῆθεν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος αὐτομάτως βρέθηκε ἐπάνω στή γῆ, ἥ, καλύτερα, εἶναι προϊόν ἐξελίξεως· ὅτι ἡ ζωή ἐπὶ τῆς γῆς ἐμφανίστηκε αὐτομάτως καί ὅτι δέν ὑπάρχει οὔτε Θεός οὔτε σχέδιο δημιουργίας.

Ἀλλά τί λέμε ἀπό πέρυσι ἐδῶ στά μαθήματα αὐτά; τί θέλουμε νά καταδείξουμε; ὅτι ὁ Ἀδάμ δέν ἔχει καμία σχέση μ' αὐτή τή θεωρία. Καί ἐπὶ τέλους εἶναι μία θεωρία. Αὐτό τό *ἔχει ἀποδειχθεῖ* πού λένε –τό λέω ἄλλη μία φορά– δέν ἰσχύει, δέν ἔχει ἀποδειχθεῖ τίποτα!... Μπορεῖ νά ὑπάρχουν κάποιες ἐνδείξεις· ἀλλά πολλές φορές στήν ἐπιστήμη, ὅταν ἔρχονται κάποιες ἀντίθετες ἐνδείξεις, οἱ νεότερες ματαιώνουν, δηλαδή ἀκυρώνουν τίς προηγούμενες ἐνδείξεις. Δέν μπορούμε λοιπόν νά λέμε ὅτι αὐτά τά πράγματα εἶναι μία ἐπιστημονική ἀλήθεια.⁹

---

8. Γιά ἓνα διάστημα ἡ θεωρία τοῦ Δαρβίνου ἔπese σέ ἀνυποληψία μεταξύ τῶν ἐπιστημόνων· ἀλλά ἀπό τή δεκαετία τοῦ 1950, κυρίως, ἔτυχε γενικῆς ἀποδοχῆς, καί μέ τή συνδυαστική θεωρία τῶν μεταλλάξεων, ὡς μηχανισμοῦ τῆς ἐξελίξεως καί τῆς φυσικῆς ἐπιλογῆς, πέτυχε σήμερα νά εἶναι ἡ κρατοῦσα θεωρία στή Βιολογία, γνωστή καί ὡς *συνθετική θεωρία*, ἢ *Νεοδαρβινισμός*.

9. Ὁ Δαρβίνος εἶχε σοβαρές ἐπιφυλάξεις καί προβληματισμούς γιά πολλά ἐπιμέρους σημεῖα καί θέματα, καί ἔβρισκε ἀδύναμη τή θεωρία του νά τά ἐξηγήσει ἱκανοποιητικά· γι' αὐτό κατέφευγε συχνά σέ ὑποθετικές ἐκφράσεις τοῦ τύπου: *πιθανόν, ἴσως, θά ἔπρεπε, ὑποθέτω, μοῦ φαίνεται ὅτι, εἶμαι διατεθειμένος νά πιστέψω, φανταζόμαστε...*, ἐκφράσεις δηλαδή πού ἀποκαλύπτουν τήν ὑποθετική δομή τῆς θεωρίας του καί τήν προσπάθεια ἐρμηνείας πολ-

Αυτά και ως απάντηση στην άπορία.

Ώστε ο Ἀδάμ ἦταν μία ὑπαρξη ἐξ ὁλοκλήρου λογική ἀπαρχῆς. Ἀπό τή δημιουργία της αὐτή ἡ ὑπαρξη ἦταν λογική· μπορούσε δηλαδή νά κάνει συλλογισμούς καί νά ἔχει ὅλη τή δυνατότητα νοητικῆς διαδικασίας· νά σκεφθεῖ, νά δώσει ὀνόματα, νά δημιουργήσει ἔννοιες, εἰκόνες, καί τά λοιπά καί τά λοιπά. Ὅλα αὐτά λοιπόν δείχνουν ὅτι ὁ Ἀδάμ ἦταν τέλειος, τελειότατος ἄνθρωπος!¹⁰

Ὁ Ἀδάμ, ἀκόμα, εἶχε θεῖες ἐπισκέψεις· εἶχε δηλαδή ἐκεῖνο τό ὁποῖο κατόπιν θά νοσταλγοῦσε ἡ ἀνθρωπότητα, καί νοσταλγεῖ μέχρι σήμερα, τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο θά μπορέσει νά συναντήσῃ τόν Θεό καί νά ἔχει κοινωνία μαζί Του. Μιά κοινωνία ὅμως ὄχι ἀπλῶς διά τῆς προσευχῆς. Ὁ Ἀδάμ πρέπει νά προσευχόταν· ἀλλά ἡ κοινωνία του δέν ἦταν μόνο διά τῆς προσευχῆς· ἦταν κάτι περισσότερο.¹¹

λῶν γεγονότων πού τήν ἀντιστρατεύονταν, ὅπως ἡ ἔλλειψη μεταβατικῶν μορφῶν, τό αἶνιγμα τῶν καμβριανῶν ἀπολιθωμάτων –τό Holy Grail τῆς παλαιοντολογίας– ἡ ὑπαρξη πολύπλοκων ὀργάνων (μάτι, αὐτί, ἐγκέφαλος), τό ἔνστικτο στά ἔντομα καί τά πουλιά καί ἄλλα πολλά. Βλ. *Ἡ Γένεσις, Τόμος Α΄, Μάθημα 11ο*, ἐκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Κομνηνείου, Στόμιον Λαρίσης 2017.

10. Περί τῆς δομῆς καί τῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ ἀνθρώπου, βλ. π. Ἀθανασίου Μυτιληναίου, *Ἡ Γένεσις, Τόμος Β΄, Μαθήματα 13ο-17ο*, ἐκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Κομνηνείου, Στόμιον 2018.

11. Ὅρισμένοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας πιστεύουν ὅτι ὁ νοῦς τῶν πρωτοπλάστων ἦταν ἐν θεοπτίᾳ. Εἶναι ἰσχυρή αὐτή ἡ παράδοση· εἶναι ἡ Ἀλεξανδρινή σχολή. Στήν Ἀντιοχειανή ὅμως θεολογία ὑπῆρχε ἡ μνήμη Θεοῦ, μέ θεοπτία κάποτε-κάποτε, ἀλλά κυρίως μέ τήν μνήμη καί τήν δική τους ἐμπειρία τῆς ἀσκητικῆς. (Ἀπό τό Ἐμπειρική Δογματική τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, κατά

Τί κοινωνία είχαν οί μαθητές μέ τόν Ἰησοῦ Χριστό; Εἶχαν μία κοινωνία ὀλότελα ἀνθρώπινη. Δέν μπόρεσαν νά ἀντιληφθοῦν ὅμως ὅτι ἐκεῖνος πού συναναστρεφόταν μαζί τους ἦταν ὁ ἐνανθρωπήσας Θεός! Αυτό δέν μποροῦσαν ποτέ νά τό συλλάβουν. Θά γράψει ὁ Λουκᾶς στίς *Πράξεις* ὅτι ἦταν «συναλιζόμενος»¹² μετά τῶν μαθητῶν Του ὁ Κύριος, δηλαδή ἔτρωγε μαζί τους! *Ἐφαγε καί ἤπιε μαζί μας*, θά πεῖ σέ μιᾷ ὁμιλία του ὁ ἀπόστολος Πέτρος.¹³ Εἶναι πολύ σημαντικό αὐτό. Τόσο ἀνθρώπινη κοινωνία; Ναί, τόσο ἀνθρώπινη!

Μά, στόν Παράδεισο ὁ Θεός δέν ἦταν ἄνθρωπος· τί εἶδους κοινωνία ἦταν αὐτή;

Ἦταν βέβαια μιᾷ ἀκατανόητη γιά μᾶς κοινωνία· ἀλλά ἦταν ὅμως μιᾷ κοινωνία. Ἀπό ποῦ τό ξέρουμε; ἀπό τόν διάλογο πού ἀνοίχθηκε ἀνάμεσα στόν Θεό καί τόν Ἀδάμ, ὅταν παρέβη τήν ἐντολή τοῦ Θεοῦ ὁ Ἀδάμ καί κρύφτηκε μόλις ἄκουσε τή φωνή Του· *Ἀδάμ, ποῦ εἶσαι;...* Αὐτό βεβαίως –τό ἄκουσε τή φωνή Του– εἶναι ἴσως μιᾷ ἀνθρωποπαθῆς καί ἀνθρωπομορφική ἔκφραση· ἀλλά δείχνει πῶς ἔχουμε κοινωνία· ἔχουμε κοινωνία πραγματική.

Ὁ Θεός ἐδῶ χρησιμοποιεῖ μιᾷ ἀνθρώπινη φωνή. (Θά δοῦμε ἀργότερα ὅτι καί ὁ διάβολος θά χρησιμοποιήσει ἀνθρώπινη φωνή, καί μάλιστα ἀπό τό στόμα ἐνός φιδιοῦ.) Ὁ Θεός συνομιλεῖ, ἔχει κοινωνία μέ τόν

τίς προφορικές παραδόσεις τοῦ π. Ἰωάννου Ρωμανίδη, Τόμος Β΄, Μητρ. Ναυπάκτου καί ἁγ. Βλασίου Ἱεροθέου Βλάχου)

12. *Πράξ.* 1, 4. *Συναλίζομαι* (συν+ἀλίζομαι): τρώω ἀλατισμένο φαγητό μαζί μέ κάποιον (*μαζί φάγαμε ψωμί καί ἀλάτι*), τρώω στό ἴδιο τραπέζι, κατ' ἐπέκτασιν συναναστρέφομαι.

13. *Πράξ.* 10, 41.

Ἀδάμ. Ἔτσι, τὸν ρωτάει ὁ Θεός: *Γιατί κρύφτηκες;... Μήπως παρέβης τὴν ἐντολή μου καὶ ἔφαγες ἀπὸ τὸν καρπὸ τοῦ δένδρου πού σοῦ εἶπα νά μὴ φᾶς;...*¹⁴

Κοιτάξτε: *Γιατί κρύφτηκες;...* Αὐτὸ σημαίνει ὅτι πρῶτα ὁ Ἀδάμ δεχόταν τὴν ἐπίσκεψη τοῦ Θεοῦ χωρὶς νά κρύβεται. Δέν ὑπῆρχε λόγος νά κρυφτεῖ. Γιά ποιὸν λόγο νά κρυφτεῖ; Ἄρα ὁ Ἀδάμ εἶχε μία κοινωνία μετὰ τοῦ Θεοῦ.

Πέστε μου λοιπόν, σᾶς παρακαλῶ· αὐτὴ ἡ κοινωνία τοῦ Ἀδάμ μέ τὸν Θεό δέν εἶναι κάτι παρὰ πολὺ μεγάλο;... Σᾶς εἶπα, εἶναι ὑψιστὴ ἐπιθυμία τῆς ἀνθρωπότητος, ὅλων τῶν αἰώνων, ὅλων τῶν ἐποχῶν, ὅλων τῶν λαῶν, ἡ ἐπικοινωνία μέ τὸν Θεό!

Αὐτὴ ὅμως ἡ ἐπικοινωνία μέ τὸν Θεό ἔσπασε, καὶ ἔσπασε ὅταν σημειώθηκε ἡ ἐνοχή, τὸ ἁμάρτημα τοῦ ἀνθρώπου ἀπέναντι στὸν Θεό.

Βέβαια, αὐτὴ ἡ κοινωνία μέ τὸν Θεό θά ἀποκατασταθεῖ ἀργότερα, καὶ θά ἀποκατασταθεῖ μέ τὸν Ἰησοῦ Χριστό. Ἀλλὰ αὐτὴ ἡ κοινωνία, ὅσο ζοῦμε ἐδῶ στὴ γῆ, δέν εἶναι τέλεια. Ὅταν ὅμως τὸ σύμπαν θά γίνει καινούργιο καὶ ὅταν θά ἀναστηθοῦν οἱ νεκροὶ καὶ ὅταν οἱ εὐσεβεῖς θά βρεθοῦν στὸν καινούργιο ἀνακαινισμένο κόσμος, τότε ἐκεῖ, ὅπως μᾶς λέει τὸ βιβλίο τῆς Ἀποκαλύψεως, θά κατοικήσει ὁ Θεός μαζί τους.¹⁵ Κατεβαίνει ἡ ἄνω Ἱερουσαλήμ, ἡ Ἐκκλησία, στὸν καινούργιο αὐτὸν χῶρο, τοῦ καινούργιου οὐρανοῦ καὶ τῆς καινούργιας γῆς, καὶ ὁ Θεός θά κατοικήσει μαζί τους, αἰωνίως.

Αὐτὴ λοιπόν τώρα ἡ κοινωνία πού διασπάστηκε μέ

---

14. Γέν. 3, 11.

15. Ἀποκ. 21, 3.

τήν ἁμαρτία θά ἀποκατασταθεῖ. Πότε; Τότε. Μερικῶς ἐδῶ στή γῆ· ἤ, καλύτερα, ἐξ ὁλοκλήρου, ἀλλά *δυνάμει*· τό *ἐνεργεία* ἐπιφυλάσσεται γιά τό μέλλον. Τό *ἐνεργεία* θά εἶναι ὅταν θά ἀποκατασταθεῖ ὁ κόσμος, δηλαδή τό σύμπαν, ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, καί θά ζήσουμε μέσα σ' αὐτήν τή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Τότε θά ἔχουμε μία πλήρη μετά τοῦ Θεοῦ κοινωνία.¹⁶

Μ' ὅλα αὐτά πού λέμε, εἰδικά μ' αὐτό τό τελευταῖο μάλιστα, καταλαβαίνετε σέ τί πλεονεκτική θέση ἦταν ὁ Ἀδάμ; Πολύ μεγάλη θέση, σπουδαία θέση... νά ἔχεις κοινωνία μέ τόν Θεό!...

Καί τώρα ἐρχόμαστε σέ ἓνα ἄλλο θέμα. Ὁ Ἀδάμ, μέσα στόν Παράδεισο, ἦταν ντυμένος; φοροῦσε ροῦχα; Μᾶς λέει ἡ Ἀγία Γραφή ὅτι ἦταν γυμνός· «καί ἦσαν οἱ δύο γυμνοί, ὃ τε Ἀδάμ καί ἡ γυνή αὐτοῦ»¹⁷. Πράγματι· γιατί νά βάλει ροῦχα ὁ Ἀδάμ; Δέν ὑπῆρχε λόγος νά φορέσει ροῦχα. Ἀλλά ἦταν γυμνός πραγματικά;

Ὅχι, παιδιά, ὁ Ἀδάμ δέν ἦταν γυμνός.

Τότε πῶς ἦταν ντυμένος; Ὁ Θεός κανένα ὄν δέν τό ἔκανε γυμνό. Κανένα ζῶο δέν τό ἔχει κάνει γυμνό. Θά τό δοῦμε καί λίγο πιό κάτω, θά τό δοῦμε πλατύτερα αὐτό τό σημεῖο. Πάρτε ἓνα ζῶο, ὅποιοδήποτε ζῶο·

16. Ὁ ὅρος *δυνάμει* δηλώνει τήν ικανότητα ἑνός ὄντος ἢ πράγματος νά πάρει τήν τελική του μορφή· π.χ. ὁ σπόρος εἶναι *δυνάμει* φυτό· τό μάρμαρο εἶναι *δυνάμει* ἄγαλμα. Ὁ ὅρος *ἐνεργεία* σημαίνει τή μορφή πού πῆρε ἓνα ἐν *δυνάμει* ὄν· σημαίνει τήν ἀλλαγὴ καταστάσεως ἑνός πράγματος ἢ ὄντος· π.χ. ἀπό ἀκατέργαστο μάρμαρο ἢ σπόρο, σέ ἄγαλμα ἢ σέ φυτό ἀντίστοιχα.

17. Γέν. 2, 25.

όλα ἔχουν τό ἔνδυμά τους, ἔχουν τόν τρόπο τοῦ ὀπλισμοῦ τους. Εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι μόνο ὁ ἄνθρωπος γεννιέται γυμνός. Κι ἀκοῦμε πάρα πολύ συχνά τήν ἔκφραση *γυμνός βγῆκα ἀπό τήν κοιλιά τῆς μάνας μου, γυμνός θά φύγω καί ἀπό τόν κόσμον αὐτόν*.¹⁸ Γυμνός!... Αὐτή ἡ γύμνωση εἶναι ἓνα μεταπτωτικό φαινόμενο.

Ὁ Ἀδάμ ὅμως δέν ἦταν γυμνός. Ἦταν γυμνός μέ τήν ἔννοια ὅτι δέν φοροῦσε ροῦχα· ἀλλά δέν ἦταν γυμνός! Ἀλλωστε τά ροῦχα εἶναι ἓνα προϊόν μιᾶς τεχνικῆς, ἐνός πολιτισμοῦ. Πολιτισμός ὅμως δέν ὑπῆρχε μέσα στόν Παράδεισο. Δέν ὑπῆρχε ἔχγος πολιτισμοῦ μέσα στόν Παράδεισο· ὑπῆρχε αὐτή ἡ ἀπόλυτη φυσικότητά, τά πάντα ἦταν ὅπως βγῆκαν ἀπό τά χέρια τοῦ Θεοῦ.

Ὅταν λέμε *πολιτισμός*, πάντα ἐννοοῦμε κάτι πού βγαίνει ἀπό τά χέρια τοῦ ἀνθρώπου. Δέν ὑπῆρχε λοιπόν πολιτισμός· ἄρα δέν ὑπῆρχε καί ἔνδυση. Πολύ ἀργότερα θά δοῦμε ὅτι οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἀδάμ, εἰδικότερα οἱ ἀπόγονοι τοῦ Κάιν, θά ἐπινοήσουν τήν ὕφανση. Μάλιστα μιά ἀπόγονος τοῦ Κάιν εἶναι ἐκείνη ἡ ὁποία ἐπινοεῖ τήν ὕφανση.¹⁹

Τί λέτε, λοιπόν; Ἦταν γυμνός ὁ Ἀδάμ; Δέν θά ἀδικεῖτο, ἐάν ὅλα τά ζῶα ἦσαν ντυμένα, καί μόνο αὐτός ἦταν γυμνός; Δέν θά ἀδικεῖτο;

Παιδιά, ὁ Ἀδάμ ἦταν ντυμένος. Μέ τί ἦταν ντυμένος; Μέ θεία δόξα. Θεία δόξα! Αὐτή ἡ θεία δόξα εἶναι

18. Βλ. *Γέν. 1*, 21.

19. Κατά τήν ἐβραϊκή παράδοση, ἡ Νοεμά, κόρη τοῦ σφυροκόπου χαλκῆως καί σιδηρουργοῦ Θεβέλ, ἐφηῦρε τό γνέσιμο τῶν μαλλιῶν καί τήν ὕφανση. Βλ. *Γέν. 4*, 22 καί Ἀρχιμ. Ἰωήλ Γιαννακοπούλου, *Ἡ Γένεσις*, ἔκδ. Β. Ρηγόπουλος, Θεσσαλονίκη 1976, σ. 72.

κάτι καταπληκτικό!

Πάλι θά χρησιμοποιήσουμε ἐδῶ τό κλειδί Ἰησοῦς Χριστός, κατά τόν ἅγιο Εἰρηναῖο.²⁰

Τόν Χριστό, ὅταν ἦρθε στόν κόσμο, οἱ ἄνθρωποι τόν ἔβλεπαν ὡς ἀπλό ἄνθρωπο. Ὅμως στήν πραγματικότητα ἦταν ὅπως Τόν ἔβλεπαν; Ὅχι. Πῶς ἦταν; Εἶχε θεία δόξα! Δηλαδή ἡ ἀνθρώπινη φύση Του εἶχε θεία δόξα, καί τήν εἶχε ἀπό τή Θεότητά Του, λόγω τῆς ἀντιδόσεως τῶν ιδιωμάτων, ὅπως λέμε στή δογματική· δηλαδή τίς ιδιότητες πού ἔχει ἡ Θεότητα, τίς παίρνει καί ἡ ἀνθρωπότητα τοῦ Χριστοῦ.²¹

Ἀκοῦστε πῶς τό λέει αὐτό ἓνα πολύ ὠραῖο καί δογματικότατο τροπάριο τῆς βῆς Αὐγουστου, ὅταν ὁ Χριστός μεταμορφώθηκε μπροστά στά μάτια τῶν μαθητῶν Του. Ἀκοῦστε τί λέει:

«Σήμερον ἐπ' ὄρους Θαβώρ, μεταμορφωθείς ἐπὶ τῶν μαθητῶν, ἔδειξε τὸ ἀρχέτυπον κάλλος τῆς εἰκόνος ἐν ἑαυτῷ, τὴν ἀνθρωπίνην ἀναλαβὼν οὐσίαν... τὴν ἀμυρωθεῖσαν ἐν Ἀδὰμ φύσιν, μεταμορφωθείς, ἀπαστράφαι πάλιν πεποίηκας, μεταστοιχειώσας αὐτὴν εἰς

20. Βλ. *Μάθημα 31ο*.

21. Μὲ τό ὄρο ἀντίδοση ιδιωμάτων ἐννοοῦμε ὅτι τό πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ εἶναι κοινός φορέας ὅλων τῶν ιδιωμάτων καί ἐνεργειῶν καί τῶν δύο φύσεων, τῆς θείας καί τῆς ἀνθρώπινης. Στήν ἀντίδοση τῶν ιδιωμάτων ἡ θεία φύση ἀντιδίδει κυρίως τά δικά της στήν ἀνθρώπινη καί ὅχι τό ἀντίθετο. Ἡ πτυχὴ αὐτὴ τοῦ δόγματος εἶναι πολὺ σημαντικὴ, γιατί ἀποτελεῖ τὴ *λυδία λίθο* ἀναγνωρίσεως καί σταθμίσεως τῶν χριστολογικῶν κακοδοξιῶν καί αἱρέσεων. (Βλ. ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως*, Γ', κεφ. δ', PG 94, 997A. Ἀνδρέα Θεοδώρου, ὁμ. Καθηγητοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, *Ἀπαντήσεις σὲ ἐρωτήματα δογματικά*, ἐκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας, σσ. 93-96. ΘΗΕ, τ. Β, στ. 863.)

τὴν σὴν τῆς Θεότητος δόξαν τε καὶ λαμπρότητα.» –εἶναι ἀπὸ τὰ ἰδιόμελα τῶν ἀποστίχων τοῦ Ἑσπερινοῦ τῆς Μεταμορφώσεως.

Ἄς τό ἀποδώσουμε: Σήμερα μεταμορφώθηκε ἐπ'αὐτὸν στό ὄρος Θαβὼρ ὁ Κύριος καὶ ἔδειξε στοὺς μαθητὲς Του τὸ ἀρχέτυπο κάλλος τῆς εἰκόνος στὸν ἑαυτὸ Του. Ἀρχέτυπο σημαίνει τὸ ἀρχαῖο, τὸ ἀρχικό. Τὴν ἀρχικὴ ὁμορφιά, ποὺ εἶχε ὁ Ἀδάμ, τὴν ἔδειξε στὸν ἑαυτὸ Του, ἀφοῦ ἀνέλαβε τὴν οὐσία τὴν ἀνθρώπινη, «τὴν ἀνθρώπινην ἀναλαβὼν οὐσίαν», ἀφοῦ δηλαδή ἐγίνε ἀνθρώπος. Ἐδειξε δηλαδή τί ἦταν ὁ ἄνθρωπος στὸν Παράδεισο. Καὶ τὴν φύση ποὺ ἀμαυρώθηκε στὸν Ἀδάμ, «τὴν ἀμαυρωθεῖσαν ἐν Ἀδὰμ φύσιν, μεταμορφωθείς», ὅταν μεταμορφώθηκε καὶ ἔλαμψε, τὴν ἔκανε πάλι νὰ ἀπαστράψει, τὴν μεταστοιχείωσε, τὴν ἔκανε καινούργια. Καὶ τὴ δική Του δόξα καὶ τὴ λαμπρότητα τὴν ξαναδίνει στὴν ἀνθρώπινη φύση, ἐκείνη ποὺ εἶχε ὁ Ἀδάμ πρὶν ἀμαρτήσῃ.

Αὐτό, παιδιά, δὲν ξέρω πῶς τό βλέπετε, ἀλλὰ εἶναι καταπληκτικό! Ἄν κάποτε ἀντιληφθοῦμε, δηλαδή συνειδητοποιήσουμε, ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶχε αὐτὴν τὴ δόξα, αὐτὴν τὴν ἔνδυση, τότε αὐτό πρέπει νὰ μᾶς κάνει πραγματικά νὰ αἰσθανθοῦμε ἓνα μεγαλεῖο! Διότι θὰ ἐπανακτήσῃ ὁ ἄνθρωπος αὐτὴν τὴ δόξα. Θυμᾶστε ποὺ εἶπε ὁ Χριστός ὅτι οἱ δίκαιοι θὰ λάμπουν σάν τὸν ἥλιο στὴ Βασιλεία τοῦ Πατρὸς αὐτῶν;²²

Ἐκεῖνο ποὺ εἶχε ὁ Ἀδάμ καὶ τό ἔχασε, καὶ ποὺ τώρα τό ἔχει ὁ Χριστός, ἀφοῦ τό ἀνέλαβε στὸν ἑαυτὸ Του, στὴν ἀνθρώπινη φύση Του, αὐτό μᾶς τό δείχνει

22. *Ματθ.* 13, 43.

ὡς γεγονός, μέ τήν Μεταμόρφωσή Του, ὅτι θά τό ἔχουμε καί ἐμεῖς στόν μέλλοντα αἰῶνα! Γιά νά μήν πῶ ὅτι αὐτή ἡ θεία δόξα σέ μερικούς, στούς Ἁγίους, ἀρχίζει ἀπό τήν παροῦσα ζωή! Καί σέ μερικούς Ἁγίους ἤδη φαίνεται ἀπό τήν παροῦσα ζωή! Δηλαδή ὑπάρχουν Ἁγιοί πού ἔχουν λάμψει, καί λάμπουν, ὅπως ἔλαμπε καί ὁ Χριστός ἐπάνω στό ὄρος Θαβώρ!

Καί ἔτσι ἀποδεικνύεται ὁ Χριστός ἀληθής. Ἀποδεικνύεται καί ὁ ἀρχαῖος Ἀδάμ ἀληθής· ὅτι ἔτσι ἦταν πρὸ τῆς πτώσεως· ἐκεῖνο πού τώρα ἐμεῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ μπορούμε πάλι νά ἀποκτήσουμε. Διότι, λέω ἄλλη μία φορά, ὁ Χριστός εἶναι ὁ καινούργιος, ὁ δεύτερος Ἀδάμ.

Ἀλλά ἄς δοῦμε λίγο λεπτομερέστερα τό θέμα.

Λέει στό βιβλίο τῆς Γενέσεως: «Καὶ ἦσαν οἱ δύο γυμνοί, ὃ τε Ἀδάμ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἦσχύνοντο»²³. ἦσαν καί οἱ δύο γυμνοί, καί δέν ντρέπονταν.

Βεβαίως ἡ φράση καὶ δέν ντρέπονταν εἶναι πολύ φυσικό νά ἔχει γραφεῖ μετά τήν πώση. Διότι θά ἦταν ἀδιανόητο πράγμα νά γράφει τό κείμενο ὅτι δέν ντρέπονταν, ἂν δέν ὑπῆρχε θέμα νά ντρέπονται. Γιατί νά ντρέπονται; Ἀλλά, ἀφοῦ ἔγινε ἡ πώση καί τότε σημειώθηκε καί τό αἶσθημα τῆς ντροπῆς, εἶναι πολύ φυσικό νά γραφεῖ στό βιβλίο αὐτό ὅτι δέν ντρέπονταν τότε. Προσέξτε αὐτό· εἶναι πολύ λεπτό σημεῖο.

Εἶπαμε ὅτι οἱ πρωτόπλαστοι δέν φοροῦσαν ροῦχα· ἦταν ντυμένοι τῇ θεία δόξᾳ. Ὄταν ἔχασαν τή θεία δόξα, τότε ὁ Θεός ἐντυσε τούς πρωτοπλάστους μέ δερμάτινους χιτῶνες, δηλαδή μέ προβιές ζώων.

23. Γέν. 2, 25.

Δέν θά μιλήσω γιά τούς *δερμάτινους χιτῶνες* σήμερα, γιατί ἀποτελεῖ ἓνα ξεχωριστό θέμα, ἀλλά θά μιλήσουμε κάπως ἀργότερα. Πρέπει νά μεσολαβήσει ἡ πτώση, ἡ παρακοή τῶν πρωτοπλάστων καί ἡ ἔξοδος τους ἀπό τόν Παράδεισο, καί ἐκεῖ θά δοῦμε πώς τότε πιά ὁ Θεός τούς ἔντυσε μέ τούς *δερμάτινους χιτῶνες*. Θ' ἀργήσουμε νά μιλήσουμε γιά τό θέμα αὐτό· ἀλλά γιά τήν ὥρα σᾶς λέω ὅτι ὁ Θεός ἔντυσε τούς πρωτοπλάστους μ' αὐτούς τούς *δερμάτινους χιτῶνες*. Δηλαδή θέλω νά καταλάβετε ὅτι οἱ *δερμάτινοι χιτῶνες* μπήκαν στούς πρωτοπλάστους ἔξω τοῦ Παραδείσου· ὄχι μέσα στόν Παράδεισο.

Ἀλλά καί ὁ Χριστός –πού, ὅπως εἶπαμε, ἀποτελεῖ τό κλειδί κατανόησης τοῦ ἀρχαίου Ἀδάμ, καί ἀναλαμβάνει τόν πεσμένο Ἀδάμ– ὅταν σταυρώθηκε ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἦταν γυμνός· τελείως γυμνός! Γιά λόγους εὐσημιοσύνης ζωγραφίζουν οἱ ἁγιογράφοι τόν Χριστό μέ ἓνα κάλυμμα.

Βέβαια γνωρίζουμε ὅτι ἡ τότε καταδίκη ἐκείνων πού ὑφίσταντο τήν σταυρική ποινή ἦταν νά ξεγυμνωθοῦν τελείως γιά νά διαπομπευθοῦν. Δέν ἦταν δηλαδή μόνο ὁ ἐπώδυνος ἐκεῖνος θάνατος πού ὑφίσταντο, ἀλλά ἦταν καί ἡ καταισχύνη, τό καταντρόπιασμα, ἡ διάπόμευσή τους. Συνεπῶς ὁ Χριστός ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἦταν ἀπολύτως γυμνός!

Γιατί ὅμως ἦταν γυμνός; Διότι ἀναλαμβάνει τώρα τή γύμνωση τοῦ Ἀδάμ. Ὅχι ὅμως ἐκείνη τή γύμνωση πού γράφει ὅτι εἶχαν οἱ πρωτόπλαστοι μέσα στόν Παράδεισο –ἐκεῖ δέν ἦταν γυμνοί· εἶχαν τή θεία δόξα– ἀλλά ἀναλαμβάνει τή γύμνωση πού εἶχαν μόλις ἔχασαν τή θεία δόξα.

Βέβαια ὁ Χριστός, στόν σταυρό, δέν ἔχασε τή θεία Του δόξα· τήν διατηροῦσε. Ἡ θεία δόξα –πού μᾶς ἔδειξε στό Θαβώρ– ὑπῆρχε πάντοτε στόν Χριστό· ἐδῶ ὅμως τώρα τήν περιέκρυβε. Ὁ Χριστός ἀνέλαβε τόν πεσμένο Ἀδάμ, γιατί ἀπό τό σπέρμα τοῦ Ἀδάμ πῆρε τήν ἀνθρώπινη φύση, ἀφοῦ ἡ Θεοτόκος, ἀπό τή σάρκα τῆς ὁποίας πῆρε ὕλη, δηλαδή ψυχή καί σῶμα, ἦταν ἀπόγονος τοῦ Ἀδάμ. Ἐπομένως ὁ Χριστός φέρει τήν πεσμένη φύση τοῦ Ἀδάμ. Ἐκείνη ὅμως τή θεία δόξα πού ἔχει, ἀπό τήν ἀντίδοση τῆς Θεότητός Του στήν ἀνθρώπινη φύση Του, τήν περικρύπτει.

Καί τώρα βλέπουμε ἐδῶ στόν σταυρό, παιδιά, τόν Χριστό νά εἶναι γυμνός.

Ἴσως ὅμως δέν θά ἔχετε ποτέ σκεφθεῖ τί ροῦχα φοροῦσε ὁ Χριστός ὅταν ἀναστήθηκε.

Παιδιά, ροῦχα ὁ Χριστός δέν φοροῦσε μετά τήν ἀνάστασή Του· ἦταν περιττά τά ροῦχα.

Θυμηθεῖτε ὅτι ὅταν πῆγαν οἱ μυροφόρες γυναῖκες στό μνῆμα, πῆγε καί ὁ ἀπόστολος Πέτρος μέ τόν Ἰωάννη τόν Εὐαγγελιστή· καί ἐκεῖ στό μνῆμα εἶδαν μόνο τά ὀθόνια.²⁴ Σαφῶς μᾶς λένε ὅτι, ἐνῶ στόν σταυρό ἦταν γυμνός καί τά ροῦχα Του τά μοίρασαν οἱ στρατιῶτες, δέν ὑπῆρχαν ροῦχα τοῦ Ἰησοῦ στό μνῆμα. Κατόπιν ὁ Νικόδημος μέ τόν Ἰωσήφ περιτύλιξαν τό σῶμα τοῦ Κυρίου μέ τά νεκρικά ἐκεῖνα ὀθόνια, δηλαδή τά σάβανα, καί κατέθεσαν τό σῶμα Του μέσα στόν τάφο.

Ὅταν ὁ Χριστός ἀναστήθηκε, βγῆκε μέσα ἀπό τά σάβανα ὅπως ἀκριβῶς βγαίνει ὁ μεταξοσκώληκας μέ-

---

24. Βλ. Λουκᾶ 24, 12. Ἰωάν. 20, 6.

σα από τό βομβύκιο, τό κουκούλι, σάν πεταλούδα, πού ἀφήνει τήν παλιά του κατάσταση· ἔτσι ἀκριβῶς παρουσιάστηκε καί ὁ Χριστός. Δηλαδή, βγήκε μέσα ἀπό τά σάβανα χωρίς νά πειραχθοῦν αὐτά καθόλου! Σάν νά ἦταν κάτι ἄλλο τό σῶμα Του. Βεβαίως ἦταν κάτι ἄλλο πιά. Σῶμα πραγματικό ἦταν, τό παλιό Του σῶμα· ἦταν ὅμως ἀνακαινισμένο.

Οἱ μαθητές καί οἱ γυναῖκες εἶδαν τά σάβανα μέσα στόν τάφο. Ἄρα λοιπόν ὁ Χριστός δέν εἶχε ροῦχα.

Θά μοῦ πεῖτε: Δέν θά μπορούσε νά οἰκονομήσει γιά τόν ἑαυτό Του ροῦχα, γιά νά φοράει, ἀφοῦ θά ἐμφανιζόταν πρῶτα στίς μυροφόρες γυναῖκες καί ὕστερα στούς μαθητές Του, ξανά καί ξανά καί ξανά, τόσες ἐμφανίσεις;

Ἔ, λοιπόν, παιδιά, στά μάτια τῶν μαθητῶν φαινόταν ὅτι φοροῦσε ὁ Κύριος ροῦχα. Αὐτό γινόταν κατ' οἰκονομίαν γιά τά μάτια τῶν μαθητῶν Του καί τῶν μαθητριῶν Του· στήν πραγματικότητα ὅμως ὁ Χριστός δέν φοροῦσε ροῦχα, γιατί δέν εἶχε ἀνάγκη ἀπό ροῦχα. Ὅπως καί ὁ Ἀδάμ δέν εἶχε ἀνάγκη ἀπό ροῦχα στόν Παράδεισο. Καί ποιά εἶναι ἡ ἔνδυση τοῦ Χριστοῦ; Ἡ θεία δόξα! Ἐκείνη πού εἶχε ὁ Ἀδάμ πρὶν πέσει· καί τήν ὁποία θά πάrouμε ἐμεῖς, δυνάμει τοῦ νέου Ἀδάμ, ὅταν θά ἀναστηθοῦμε –καί θά ἐπαναλάβω αὐτό πού σᾶς εἶπα προηγουμένως– καί θά λάμψουμε στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ σάν τόν ἥλιο!

Ἄρα ὁ Χριστός αὐτήν τή στιγμή στή Βασιλεία Του, τί λέτε; ἔχει ροῦχα;... Ὁχι.

Ἡ Ἐκκλησία μας δέχεται ὅτι μόνο ἓνα πρόσωπο, μετά τόν Χριστό, εἶναι στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ· ἡ Θεο-

τόκος. Όλοι οί άλλοι εἶναι ὡς ψυχές, καί εἶναι στόν Παράδεισο καί περιμένουν τήν ἀνάστασι τῶν νεκρῶν. Τί λέτε; ἡ Θεοτόκος, μέ τό σῶμα της, στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ – ὄχι στόν Παράδεισο· στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ! – ἡ Θεοτόκος στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ φοράει ροῦχα;... φοράει ἱμάτια;... Ὁχι. Ἀλλά τί ἔχει; φέρει τό πρῶτο, τό θεοῦφαντο ἱμάτιο, τῆς θείας δόξας!

Εἶναι καταπληκτικό! Καταπληκτικό!...

Βλέπει κανείς ὅλη τήν ἱστορία τοῦ Ἀδάμ νά περνάει ἀπό τό πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καί ἔτσι μποροῦμε νά καταλάβουμε τί σημαίνει ὅτι ὁ Χριστός εἶναι σωτήρας μας. Καί ὅταν λέμε ὅτι ὁ Χριστός εἶναι σωτήρας μας, δέν ἐννοοῦμε ὅτι ἦρθε νά μᾶς πεῖ ὅτι πρέπει νά εἴμαστε καλοί ἄνθρωποι... ἀλλά ἦρθε νά μᾶς δώσει τήν παλαιά μας φόρμα, καί μάλιστα βελτιωμένη, καινούργια, αἰώνια! Αὐτό σημαίνει ὅτι ὁ Χριστός εἶναι σωτήρας μας.²⁵

Καί ἀκόμη κάτι ἄλλο θέλω νά δεῖτε. Ἐάν ὁ Ἀδάμ δέν ὑπῆρξε, τότε δέν ὑπῆρξε οὔτε πτώσι. Καί ἂν δέν ὑπῆρξε πώσι, τότε ὁ Χριστός τί ἦρθε νά κάνει; Ἐτσι, ἂν ἀγνοοῦμε αὐτά πού σᾶς λέω, τότε μέ πάρα πολλή εὐκολία μποροῦμε νά ποῦμε καί νά δεχθοῦμε ὅτι ὁ Χριστός εἶναι ἀπλῶς ἓνας κοινωνικός ἀναμορφωτής, ὅπως ὑπῆρξαν ὅλοι οἱ κοινωνικοί ἀναμορφωτές, ὅλοι

---

25. Ὁ π. Ἀθανάσιος, σέ μιὰ ὁμιλία του στήν ἐρμηνεία τῆς Ἀποκαλύψεως, ἔλεγε: Ἀλλά γι' αὐτό ἦρθε ὁ Χριστός στόν κόσμο; γιά νά μᾶς κάνει ἀνθρώπους "καλοῦς καγαθοῦς", πού ἔλεγε ὁ Πλάτων;... Ἄν, ἀγαπητοί μου, ἦλθε γι' αὐτό ὁ Χριστός, τότε σᾶς βεβαιώνω ὅτι ἦταν περιττός! Αὐτό τό λένε καί οἱ Πατέρες. Ἦταν περιττός νά ἔρθει ὁ Χριστός, γιατί "καλοῦς καί ἀγαθοῦς πολῖτες" θά μᾶς ἔκανε καί ὁ Πλάτων! (ἀπό τόν ὑπό ἔκδοσι Τόμο Α', Ἐνότητα 4η)

οί φιλόσοφοι, ὅλοι οἱ κοινωνιολόγοι.²⁶

Μά τέτοια πράγματα ὁ Χριστός δέν εἶναι. Ὁ Χριστός ἀναλαμβάνει τόν παλαιό Ἀδάμ, γίνεται ὁ νέος Ἀδάμ, καί ἀνοίγει τόν δρόμο γιά τούς ἀπογόνους τοῦ Ἀδάμ, ξεκινώντας αὐτός πρῶτος, κι ἐμεῖς ἀπό πίσω· γι' αὐτό λέγεται ὁ πρωτότοκος ἀπό τούς νεκρούς.²⁷ Ἐκεῖνος μπροστά, ἐμεῖς πίσω, γιά τήν ἐπαναφορά μας στήν πρώτη μας κατάσταση, ὅπως μᾶς δημιούργησε ὁ Θεός, τήν ἐπιστροφή μας στό ἀρχέγονο κάλλος, σ' ἐκείνη τήν ἀρχαία, τήν πρώτη ὁμορφιά, καί πολύ-πολύ μεγαλύτερη ἀπό ἐκείνη πού εἶχε ὁ Ἀδάμ στόν Παράδεισο. Τόσο μεγαλύτερη καί καλύτερη ὁμορφιά, ὥστε νά λέει ὁ ἱερός Αὐγουστῖνος ὅτι τό λάθος τοῦ Ἀδάμ μᾶς ἔκανε ὄχι νά χάσουμε τόν Παράδεισο, ἀλλά νά κερδίσουμε ἕναν καινούργιο Παράδεισο, τή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, πού εἶναι πολύ μεγαλύτερη, πολύ ὠραιότερη κι ἀφάνταστα ποθητή στούς ἀνθρώπους!

---

26. Στήν ἐρώτηση τοῦ Χριστοῦ «τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι;» πολλοί ἄνθρωποι μέσα στήν Ἱστορία προσπάθησαν νά ἐρμηνεύσουν τό πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ μέ βασικό κριτήριο τή λογική τους, μέ ἀποτέλεσμα τή δημιουργία πολλῶν αἰρέσεων, τῆς ἀθεΐας τοῦ Διαφωτισμοῦ καί τοῦ Κομμουνισμοῦ, ἀλλά καί τοῦ σύγχρονου θρησκευτικοῦ συγκριτισμοῦ, τοῦ Οἰκουμενισμοῦ. Ἡ ἂποψη τῆς Ἐκκλησίας ὅμως εἶναι σαφής, καί δίνεται μέ τήν ἀπάντηση τοῦ ἀποστόλου Πέτρου: «Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος» (Ματθ. 16, 13-16. Μᾶρκ. 8, 27-29. Λουκᾶ 9, 19-20). Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας διατύπωσαν τήν πίστη τους αὐτή γιά τό πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ μας ὀριστικά καί ἐπίσημα στόν Ὅρο τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τό 451 μ.Χ., στή Χαλκηδόνα, ὡς ἐξῆς: «Εἷς καὶ ὁ αὐτὸς Χριστὸς ἐν δύο φύσεσιν ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως, ἀδιαιρέτως, ἀχωρίστως καὶ εἷς ἐν πρόσωπον καὶ μίαν ὑπόστασιν, ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν Υἱὸν καὶ μονογενῆ, τὸν Θεὸν Λόγον».

27. Βλ. Κολ. 1, 18.

Φθάνει μάλιστα ὁ ἱερός Αὐγουστῖνος νά χαρακτηρίξει τό σφάλμα τῶν πρωτοπλάστων *εὐτυχισμένο!* Ὅχι βεβαίως ὅτι θά ἔπρεπε νά πέσουμε γιά νά τύχουμε μιᾶς βελτιώσεως· ὅχι· ἀλλά αὐτό δείχνει τήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ στό πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, γιατί ὁ Ἰησοῦς Χριστός εἶναι ὁ ἀνακεφαλαιωτής, ὁ ἀνακαινιστής τῶν πάντων.²⁸

Ὡστε, ὅταν θά ἀναστηθοῦμε καί θά εἴμαστε στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, δέν θά φορᾶμε ἱματισμό, δέν θά φορᾶμε ροῦχα· ἀλλά τά σώματά μας, τά πραγματικά σώματά μας, θά εἶναι ντυμένα μέ τή θεία δόξα.

Ἀλλά ἄς σταματήσουμε κάπου ἐδῶ, παιδιά, γιά νά συνεχίσουμε τό θέμα αὐτῆς τῆς γυμνώσεως καί τῆς ἐνδύσεως πάλι μέ θεία δόξα, γιατί εἶναι πολύ μεγάλο, καί λάβετε ὑπόψη ὅτι σήμερα ζοῦμε ἓνα ὑποκατάστατο αὐτῆς τῆς γυμνώσεως, μέ τό νά ἐπιμένουμε σέ ἓνα φαινόμενο πού λέγεται *γυμνισμός*.

Ἀλλά γι' αὐτά τά θέματα θά μιλήσουμε, πρῶτα ὁ Θεός, τήν ἐρχόμενη Κυριακή.

Κυριακή, 27 Νοεμβρίου 1983

---

28. Βλ. Ἐφεσ. 1, 10. Ἀποκ. 21, 5.